

Силабус
навчальної дисципліни
Кримінальна відповідальність
військовослужбовців
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма Середня освіта (Захист України)
Спеціальність A4.16 Середня освіта (Захист України)
Галузь знань A Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти другий (магістратура)

Викладач (і)	Каменський Дмитро Васильович
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/kamenskiy/
Контактний тел.	095 513 1130
E-mail викладача:	dm.kamensky@gmail.com
Графік консультацій	Індивідуальний

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3 / 90	12/4	12/4	66	екзамен

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: кримінальна відповідальність військово кримінальне правопорушення, вина, склад кримінального правопорушення, мобілізація, військовий стан.

Мета та предмет курсу: «Кримінальна відповідальність військовослужбовців» є формування професійних компетентностей у майбутніх викладачів захисту України з питань юридичної оцінки військових кримінальних правопорушень, ознайомлення з практичним та теоретичним матеріалом для забезпечення національно-патріотичної освіти за сучасними стандартами та програмами. Предмет курсу «Кримінальна відповідальність військовослужбовців» полягає у вивченні системи правових норм, що регулюють підстави, принципи, особливості та межі кримінальної відповідальності осіб, які проходять військову службу.

Компетентності та програмні результати навчання:

№	Програмні компетентності	Компетентності	Результати навчання
1	Загальні	ЗК 2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).	ПРН 8. Здійснювати структурно-функціональний аналіз навчального матеріалу та визначати очікувані результати навчальної діяльності.

2	Фахові	<p>ФК 5. Знання, вміння і навички опрацювання наукових та інформаційних джерел з предмета «Захист України» й використання інформаційно-пошукових інструментів.</p> <p>ФК 6. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.</p> <p>ФК 9. Здатність добирати зміст навчання і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів.</p>	<p>ПРН 4. Визначати цілі і завдання, планувати навчальні заняття, розробляти необхідну документацію для проведення занять із предмета «Захист України».</p> <p>ПРН 10. Володіти прийомами і засобами формування ключових та предметних компетентностей.</p> <p>ПРН 22. Використовувати нові методи і прийоми навчання.</p>
---	--------	--	--

Зміст курсу:

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Загальне поняття кримінальних правопорушень проти військової служби та їх види.

Поняття військового кримінального правопорушення. Історичний аспект кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення. Порівняльно-правова характеристика військових кримінальних правопорушень за законодавством окремих зарубіжних країн. Особливості суб'єкта військових кримінальних правопорушень. Система військових кримінальних правопорушень.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок підлеглості та військової честі.

Непокора (ст. 402 КК України). Невиконання наказу (ст. 403 КК України). Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків (ст. 404 КК України). Погроза або насильство щодо начальника (ст. 405 КК України). Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (ст. 406 КК України).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок проходження військової служби.

Самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК України). Дезертирство (ст. 408 КК України). Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом (ст. 409 КК України).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок управління військовим майном.

Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410 КК України). Умисне знищення або пошкодження військового майна (ст. 411 КК України). Необережне знищення або пошкодження військового майна (ст. 412 КК України). Втрата військового майна (ст. 413 КК України).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 5. Кримінальні правопорушення, що посягають на

порядок експлуатації озброєння та військової техніки.

Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414 КК України). Порушення правил водіння або експлуатації машин (ст. 415 КК України). Порушення правил польотів або підготовки до них (ст. 416 КК України). Порушення правил кораблеводіння (ст. 417 КК України).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 6. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок несення спеціальних служб.

Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання (ст. 418 КК України). Порушення правил несення прикордонної служби (ст. 419 КК України). Порушення правил несення бойового чергування (ст. 420 КК України). Порушення статутних правил внутрішньої служби (ст. 421 КК України).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 7. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок зберігання військової таємниці

Поняття військової таємниці. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, відмежування від державної зради. Особливості суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого диспозицією ч. 1 ст. 422 КК України. Обтяжуючі обставини.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 8. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок здійснення своїх повноважень військовими службовими особами Збройних Сил України та інших військових формувань.

Недбале ставлення до військової служби (ст. 425 КК України). Бездіяльність військової влади (ст. 426 КК України). Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК України).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 9. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок виконання військового обов'язку в бою та інших особливих умовах

Здача або залишення ворогові засобів ведення війни (ст. 427 КК України). Залишення гинучого військового корабля (ст. 428 КК України). Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю (ст. 429 КК України). Добровільна здача в полон (ст. 430 КК України).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 10. Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок дотримання звичаїв і правил ведення війни

Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні (ст. 431 КК України). Мародерство (ст. 432 КК України). Насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 КК України). Погане поводження з військовополоненими (ст. 434 КК України). Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею (ст. 435 КК України). Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю (ст. 435-1 КК України).

Методи навчання: Поєднання традиційних і нетрадиційних методів навчання з використанням інноваційних технологій:

Словесні: лекції (тематична/проблемна), пояснення, проблемна бесіда, дискусія, мозковий штурм, інтелект-карти тощо.

Наочні: пояснювально-ілюстративний метод, показ і обговорення навчальної презентації тощо.

Практичні: ситуаційні дослідження, метод кейсів, метод моделювання практичних ситуацій, розв'язування психологічних задач, професійно-зорієнтованих ситуацій, робота в малих групах, виконання практичних вправ тощо.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання практичних завдань та самостійної роботи є обов'язковим. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання тем курсу, що були пропущені або не підготовлені, відбувається на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання норм академічної доброчесності є загальною вимогою для студентів БДПУ згідно з Положенням про академічну доброчесність у БДПУ. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При повторних порушеннях, беручи до уваги моральний аспект проблеми, до студента можуть бути застосовані дисциплінарні заходи. При виконанні письмових робіт не допустимим є порушення академічної доброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботах є підставою для їх незарахування викладачем. Списування під час підсумкового контролю знань заборонені. Здобувачі освіти, які отримали незадовільну підсумкову оцінку мають право на перескладання у встановлені терміни.

Політика щодо використання штучного інтелекту. У рамках курсу "Освітнє законодавство у діяльності педагога", ви можете відповідально використовувати інструменти штучного інтелекту (ШІ) для підвищення ефективності навчання, наприклад, для попереднього структурування навчальних матеріалів, підтримки мовних компетентностей або пошуку та узагальнення великих обсягів інформації з нормативно-правових актів. З огляду на специфіку освітнього законодавства, ви зобов'язані здійснювати критичну верифікацію всіх згенерованих ШІ виходів, особливо щодо цитувань та правових положень, оскільки системи ГШІ можуть генерувати недостовірні факти або вигадані посилання ("галюцинації"), що є неприпустимим у сфері професійної юридичної відповідальності. Наголошую, що основним принципом є повна прозорість: у всіх позааудиторних письмових роботах необхідно обов'язково розкривати внесок ШІ, використовуючи стандарт GAIDeT, зазначаючи інструмент та делеговані завдання; при цьому відповідальність за зміст та академічну доброчесність роботи завжди несе лише здобувач. Ми заохочуємо вас інтегрувати ці технології для формування ШІ-грамотності, але кінцеве оцінювання завжди базуватиметься на демонстрації вашої індивідуальної здатності до аналізу та застосування освітнього законодавства.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекційні та практичні заняття курсу. За об'єктивних причин (хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Вивчення курсу передбачає використання ТЗН (мультимедійний проектор, екран, ноутбук тощо), офіційних каналів зв'язку (Viber, Google, Zoom електронна пошта тощо) та освітніх платформ (MOODLE та ін.).

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних під час поточного та підсумкового контролю і максимально складає 100 балів.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активність студентів, відповіді на питання, обговорення дискусійних та додаткових питань, виконання практичних завдань та самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі екзамену.

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест	Сума	
ЗМ (змістові модулі)													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			50	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5				

Максимальна оцінка навчальних досягнень здобувача

1. Максимальна сума балів поточного контролю (практичні та самостійні роботи) – 50 балів.
2. Максимальна сума балів підсумкового контролю (екзамен) – 50 балів.
3. Максимальна сума балів за навчальну дисципліну (підсумкове оцінювання) – 100 балів (за університетською шкалою та шкалою ЄКТС).

Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовується внутрішня університетська шкала. Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітньої компоненти є єдиним в Університеті, не залежить від форм і методів оцінювання, складає 50 балів.

Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Університеті	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація):

Базова:

1. Військові злочини за законодавством України. Загальні поняття, відмежування понять військовий та воєнний злочин, кримінально-правова характеристика, нормативно-правове забезпечення, особливості правозастосування під час воєнного

- стану, актуальна судова практика. / укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 550 с.
2. Військові і воєнні злочини за законодавством України та міжнародним гуманітарним правом. Воєнні злочини армії росії в Україні 2014-2022. К. : ВД «Професіонал», 2022. 280 с.
 3. Карпенко М.І. Кваліфікація військових правопорушень за законодавством України : монографія. Київ : Національна академія управління, 2020. 310 с.
 4. Військові кримінальні правопорушення: Розділ XIX Особливої частини Кримінального кодексу України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини, Верховного Суду України, Верховного Суду, апеляційних і місцевих судів. Видання третє / за ред. М.С. Туркота. Київ: Норма права, 2023. 508 с.
 5. Військові кримінальні правопорушення: Розділ XIX Особливої частини Кримінального кодексу України з постатейними матеріалами практики європейського суду з прав людини, Верховного Суду, апеляційних і місцевих судів. Станом на 11 січня 2021р.; наук.- практич. посіб. / уклад.: М.С. Туркот, А.В. Толітній, Г.М. Рябенко, С.В. Шмаленя, О.М. Хоменко, В.М. Александров; за ред. канд. юрид. наук. доцента М.С. Туркота. Київ: Норма права, 2021. 478 с.
 6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04. 2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
 7. Настільна книга військового прокурора: наук.-практ. посіб. / кол. авт. Київ: Національна академія прокуратури України, 2017. 530 с.
 8. Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян: навч. посіб./ В.Г. Неділько. В.С. Кожухар, О.М. Подільчак та ін. – Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. 202 с.
 9. Туркот М.С., Толітній А.В. Єдиний реєстр військових правопорушень / М.С. Туркот, А. В. Толітній. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1(13) ' 2017. С. 186-197.

Допоміжна:

1. Лисько Т.Д. Поняття воєнного злочину. Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану: матеріали наук.-теорет. конф. (Київ, 26 трав. 2022 р.) / [редкол.: С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський, А. А. Вознюк та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 410 с. С. 137-141.
2. Ніколаєнко Т. Б. Теоретико-правові засади призначення та виконання спеціальних покарань щодо військовослужбовців. Дис. ... д.ю.н. Державний науково-дослідний інститут МВС України, Київ; Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2019. 556 с.
3. Карпенко М., Фесенко О., Шнипко О. До питання щодо суб'єктів військових кримінальних правопорушень. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Випуск 33/2022. С. 247-254.
4. Войтюк Т. Відмова від виконання правового обов'язку як кримінально-правове поняття. Дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081«Право» (08 – Право). Волинський національний університет імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України, Київ, 2021. 226 с.
5. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / А.О. Байда, В.І. Борисов, О.О. Володіна та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і доповн. Харків : Право, 2020. 768 с.

Інформаційні ресурси:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> - Кримінальний кодекс України.

<https://mod.gov.ua/> - Міністерство оборони України

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>. – Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу».

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1124-21#Text>. – Наказ Міністерства оборони України

«Про затвердження Порядку відбування покарання засуджених військовослужбовців у виді тримання в дисциплінарному батальйоні»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> – Закон України «Про Збройні Сили України»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. – Закон України «Про правовий режим воєнного стану»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-96#Text>. – Постанова Верховного Суду України «Про практику призначення військовослужбовцям покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні».

